

مجموعه چکیده مقالات ششمین همایش
کنکاش‌های مفهومی و
نظری دربارهٔ جامعهٔ ایران

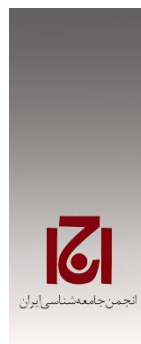
محور ویژه: آینده‌ها و امکان‌های جامعه ایران: فراسوی
افول و بازسازی

به کوشش

عباس وریج کاظمی

انجمن جامعه‌شناسی ایران

مجموعه چکیده مقالات ششمین همایش

کنکاش‌های مفهومی و نظری دربارهٔ جامعهٔ ایران

محور ویژه: آینده‌ها و امکان‌های جامعه ایران: فراسوی افول و بازسازی

به‌کوشش: عباس وریج کاظمی (عضو هیئت‌علمی پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی)

ناشر: انجمن جامعه‌شناسی ایران

ویراستار: اسما کرچی

طراح جلد و صفحه‌آرا: علی قربی

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۴

شمارگان: ۴۰۰

قیمت: ۵۱۸۰۰۰ تومان

این مجموعه مجوز مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام را داراست.

پیچیدگی و تک‌ساختی (ایزومورفیسم)؛ ارائه یک الگوی فرانظری از رویکردهای نظری به جامعه ایران با استفاده از روش یکپارچه‌سازی سیستمی هم‌گرا (SCI)^۱

حسین اکبری^۲

چکیده

جامعه ایران به دلیل ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی خود، ساختاری پیچیده و چندلایه دارد که تحلیل آن نیازمند رویکردهای نظری متنوعی است. طی دهه‌های اخیر، نظریه‌پردازان مختلف با تمرکز بر جنبه‌های متفاوتی از این جامعه -مانند پایداری‌های ساختاری، گسست‌های اجتماعی یا خلیات فرهنگی- تلاش کرده‌اند تا تحولات آن را توضیح دهند. با این حال، این تکرر نظری، اگرچه غنای تحلیلی را به همراه داشته، به دلیل پراکندگی و فقدان انسجام، مانع از شکل‌گیری درکی یکپارچه و جامع از جامعه ایران شده است. این پراکندگی باعث شده که هر نظریه تنها بخشی از واقعیت اجتماعی را روشن کند، بدون اینکه بتواند روابط میان این بخش‌ها را در یک کل منسجم نشان دهد. برای غلبه بر این چالش، این مقاله روش یکپارچه‌سازی سیستمی هم‌گرا (SCI) را معرفی می‌کند. این روش، رویکردی فرانظریه‌پردازانه است که به جای رقابت یا کنار گذاشتن نظریه‌های موجود، به دنبال تلفیق عناصر کلیدی آن‌ها در یک چارچوب نظری واحد است. روش SCI با شناسایی مفاهیم و مؤلفه‌های هم‌گرا در نظریه‌های مختلف و برقراری پیوندهای نظام‌مند میان آن‌ها، یک الگوی کل‌نگر ارائه می‌دهد.

1. Systemic Convergent Integration (SCI)

۲. عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد (H-akbari@um.ac.ir)

این الگو بر اصل «هم‌گرایی مفهومی» استوار است، به این معنا که مفاهیم به‌ظاهر متفاوتی که در نظریه‌های مختلف به کار رفته‌اند، می‌توانند در یک نظام مشترک بازتعریف و سازمان‌دهی شوند. کاربرد روش یکپارچه‌سازی سیستمی هم‌گرا نشان داد که عناصر مختلف رویکردهای نظری مختلف در مورد جامعهٔ ایران را می‌توان در قالب یک «نظام پیچیده با ساختار ایزومورفیک (تک‌ساخت)» مفهوم‌سازی کرد. مفهوم ایزومورفیسیم، در اینجا به‌عنوان استعاره‌ای نظری به کار می‌رود که نشان‌دهندهٔ گرایش ساختاری جامعهٔ ایران به بازتولید اشکال مشابه در سطوح گوناگون اجتماعی در طی زمان است.

کلیدواژه‌ها: پیچیدگی، تحولات اجتماعی، رویکردهای نظری، فرانظریه‌پردازی، جامعهٔ تک‌ساخت